

Deel 2: Feedback: de leraar hoeft niet alles alleen te doen

Renske Valk zet alle inspirerende inhoud, tips en tricks van de 4^e conferentie 'Formatief evalueren' op een rij.
November 2021

Op donderdag 18 november konden de deelnemers aan de 4^e conferentie Formatief evalueren luisteren naar de keynotesessie van de emeritus professor [David Nicol](#) van de Universiteit Strathclyde in Glasgow. Meer dan een uur onderhield Nicol, samen met docenten Nick Quinn en Suzanne McCallum de bijna 100 geïnteresseerden. De belangrijkste punten van de keynote *Improving learning by building on the pupils' natural capacity to generate inner feedback* zijn hier op een rij gezet.

Feedback: het probleem

Nicol start zijn keynote-sessie met een kwestie die veel leraren bekend zal voorkomen en waarop in de algemene inleiding ook al de aandacht werd gevestigd. Feedback in de klas leidt niet zomaar tot gelukkige onderwijzende leraren en lerende leerlingen. De leraar moet het effectief feedback geven echt

onder de knie krijgen, en datzelfde geldt voor de leerling; niet iedere leerling kan feedback ontvangen en ervan leren. Sommige leerlingen willen steeds meer feedback, het is tijdrovend en als leraar heb je maar matig zicht op wat er met je feedback gebeurt. Met andere woorden: het feedback geven blijft een

When we think of “Feedback”

- “Comments” “Information” “Corrections”
 - “It’s on the assessment”
 - “Delivered by tutors, or peers”
- “Received by the student”
 - “Comes after submission of assessment task”
- “Students will use the feedback”
 - “Feedback will feedforward to next assignment”
- “Students will remember the feedback”
 - “Students will link feedback to previous feedback”

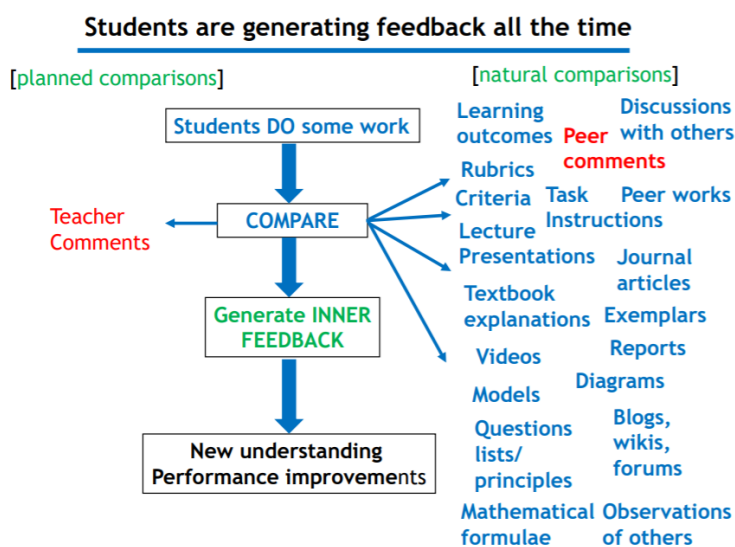
belangrijk, maar in zekere zin ongewis proces. En dat heeft in ieder geval op dit moment de aandacht van veel onderzoekers. Dat betekent dat allerlei elementen uit het feedbackproces nader worden bekeken: de kwaliteit van de gegeven feedback door de leraar, de manier waarop je het efficiënt kan organiseren en de manier waarop je leerlingen meer betrokken laat zijn, meer eigenaar.

Dat laatste raakt aan een dilemma dat de speciale aandacht heeft van Nicol. Hij noemt het 't 'feedback-dilemma': de spanning die er bestaat tussen de behoefte van de leraar om met behulp van feedback het leerproces van de leerling te sturen, en de behoefte van de leerling aan *agency* of eigen sturing van het leren. In dit licht wil Nicol graag iets toevoegen aan ons denken. Feedback wordt vaak gezien als de informatie die de leraar – of de medeleerling – geeft aan de lerende. Maar waar het eigenlijk om draait, is de manier waarop de feedback door de lerende intern wordt vertaald: *the inner feedback*.

Inner feedback

Je kunt een leerling feedback geven, maar wat hij daarmee doet is een intern proces. Dat interne proces bepaalt uiteindelijk wat er van jouw feedback als leraar overblijft en op welke manier de leerling ervan leert. De kunst is om dat interne proces te beïnvloeden en dat kun je bereiken door het op de eerste plaats zichtbaar te maken. Nicol definieert *inner feedback* als de nieuwe kennis die de lerende tot zich neemt, als uitkomst van een vergelijking, namelijk het vergelijken tussen bestaande kennis en nieuwe informatie. *Reference information* is de term die Nicol gebruikt. Dit proces vindt plaats in de lerende; leerlingen zijn de *feedback generators*. En dat vergelijken door een leerling vindt altijd plaats, of je dat nu stuurt als leraar, of dat het spontaan plaatsvindt. Vergelijken, zo zegt Nicol, is iets fundamenteel menselijks. Dat begint al bij de geboorte als de pasgeborene zijn eerste vergelijking maakt: *mother – and other*. Vergelijken als mentale operatie dient het fundament te zijn in het denken over feedback.

In dat licht is de formele feedback van de leraar maar één bron en is *peer-*

feedback ook maar één bron, en vaak gebaseerd op de dialoog. Er zijn ook andere bronnen – in vorm en inhoud – zoals voorbeelduitwerkingen, *rubrics*, maar ook krantenartikelen of forumdiscussies. En die laten we volgens Nicol nog teveel links liggen in ons feedbackproces, misschien omdat we het deels beschouwen als informeel leren. Maar het verschil tussen formele en informele feedbackprocessen is, wat hem betreft, kunstmatig en zijn stellige overtuiging is dat de kwaliteit van de interne feedback – en dus van het leren – toeneemt, als de feedbackbronnen gevarieerder zijn.

Expliciet maken

Feedback wordt hiermee een aanduiding voor een breder proces. De leerling krijgt een opdracht en maakt een product, hij wordt gestimuleerd om zijn productie te vergelijken met opmerkingen van de leraar of van medeleerlingen, óf met een andere bron, zoals een artikel, een *rubric*, een stukje uit het tekstboek. Hem wordt ook gevraagd om dat vergelijken expliciet te maken: waarin verschilt zijn werk van dat van anderen? Welke elementen uit andere bronnen kan hij niet rijmen met zijn eigen werk? Op welke punten spreekt een tekstboek iets tegen? Door dit expliciet te maken, leert de leerling op welke manier hij leert, op welke manier dat interne proces bij hem plaatsvindt. En de leraar – en medeleerlingen – krijgen ook zicht op het interne leerproces van de leerling, waarbij bijvoorbeeld ook misconcepties aan het licht kunnen komen en bijstellingen mogelijk zijn.

Kan de leerling dit zomaar uitvoeren? Nee, maar hij kan het leren met de hulp van de leraar die de taak selecteert, zelf feedback geeft maar ook andere bronnen aandraagt of laat zoeken, en het vergelijken door de leerling met gerichte vragen stuurt, zoals in deze mooie voorbeelden van Engelse lessen in [groep 7 en 8](#) en in [leerjaar 1 en 2 van het vmbo](#). Daarin kan de leraar variëren, door verschillende bronnen en taken af te wisselen. En zo wordt de leerling '*feedback literate*'.

Andere vraag: leent elk vak of elke opdracht zich voor zo'n benadering? Dat lijkt zeker het geval. Het is aan de leraar om binnen zijn vak en binnen de taken die hij aan leerlingen voorlegt te exploreren waar hij het feedbackproces vanuit deze gedachte zou kunnen verrijken. Nicol heeft het nodige veldwerk verricht, *studies* waarin hij lerenden – in dit geval studenten – laat werken met *rubrics*, *exemplars*, maar ook met hardopdenkprotocollen en stroomschema's. Hij schotelt ons in zijn keynote-sessie uitkomsten en uitwerkingen voor waarin hij laat zien dat zo werken meerwaarde heeft.

Zijn *overall* conclusie (en deels aanname) is: het feedbackproces multi-dimensionaal inrichten, verbetert niet alleen de kwaliteit van de (interne)

feedback, maar laat ook nieuwe (en soms onverwachte) inzichten ontstaan in de uitwisseling tussen de leraar en de lerende. Leerlingen leren om speelser met de leerstof om te gaan, onderzoekender. Hun *critical thinking skills* worden aangescherpt en er vindt een betere verankering van begrip plaats. En leerlingen vinden het leuk om op deze manier te werken, ze tonen een grotere betrokkenheid, hun gevoel van *agency* neemt toe. En dan zijn we weer terug bij het feedbackdilemma, waar deze blog mee begon.

Praktische toepassing

Werken met meerdere feedbackbronnen geeft de leraar een veel breder arsenaal in handen, dan alleen zijn dialogische feedback. De leraar moet daarbij weten welke vragen effectief zijn voor welk leerdoel en welke manieren van vergelijken en expliciet maken van de interne dialoog en feedback bij de leerling welke opbrengsten hebben. Nicol laat verschillende bronnen en ook verschillende manieren van richtvragen stellen de revue passeren. De voorbeelden die hij geeft zijn behoorlijk globaal of voor de hand liggend, maar het is goed dat hij het belang onderstreept. Een groep creatieve leraren met hun eigen didactische repertoire zal ongetwijfeld weinig moeite hebben om te komen tot een rijk corpus aan richtvragen en bronnen.

Comparison questions

Essay 1 and High-Quality Essay

1. What are the two main differences between this essay and yours? Explain
2. What did you learn from these differences? Give a reason.
3. Overall which is better your essay or this one? Explain

Essay 3

1. What did you learn about your own essay from reviewing this essay?
2. Can you rank the essays including your own from best to least good? Give a reason for your ranking.
3. From reviewing all three essays, name two things you would do to improve your own essay

Received comments

1. What did you learn about your own essay from reading the reviews from peers?
2. Have you identified any additional changes you would make to your essay? If yes, give details.

Om over verder te denken

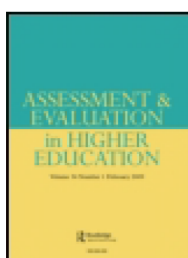
Nicol verbreedt het denken over feedback en (de doelen van) het feedbackproces. Van de bilaterale dialoog tussen leerling en leraar, naar een situatie waarin geleerd wordt met verschillende bronnen en expliciete denkprocessen. Meer materiaal, meer betrokkenen, meer inzicht, meer betrokkenheid.

Toch is wat Nicol beschrijft, zoals hij zelf ook zegt, niet nieuw. Misschien is het een nieuwe invalshoek binnen het thema formatief evalueren, maar vraag aan een hersenonderzoeker wat leren is, en hij zal je antwoorden: vergelijken van oude en nieuwe informatie. Je zou kunnen zeggen: waar we ooit formatief

evalueren en feedback geven zijn gaan betrekken bij het leren, betreft Nicol nu het (uitgebreidere) leren bij het formatief evalueren. Dat werpt direct de vraag op: is er een grens tussen formatief evalueren en gewoon leren? Moet die grens er zijn, en waar ligt deze dan? Dat roept ook weer een andere vraag op, die ook naar voren kwam gedurende de keynote: waar is de plek van toetsing in dit geheel en hoe ziet toetsing er dan uit?

Al met al geeft Nicol daarmee stof tot nadenken in ons (her)ontwerp van leren, (formatief) evalueren en toetsen.

Meer lezen?

Assessment & Evaluation in Higher Education

ISSN: (Print) (Online) Journal homepage: <https://www.tandfonline.com/loi/caeh20>

The power of internal feedback: exploiting natural comparison processes

David Nicol

To cite this article: David Nicol (2020): The power of internal feedback: exploiting natural comparison processes, Assessment & Evaluation in Higher Education, DOI: [10.1080/02602938.2020.1823314](https://doi.org/10.1080/02602938.2020.1823314)